

Φυλή και Χωρικός Διαχωρισμός

Στον καθημερινό λόγο, οι έννοιες 'φυλή' και 'έθνος' έχουν παρόμοιο νόημα.

Η 'φυλή' δεν αναγνωρίζει απλά τις φυσιογνωμικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στους ανθρώπους:

...υπονοεί ότι στη βάση των παραπάνω διαφορετικών χαρακτηριστικών οι άνθρωποι είναι δυνατόν να διαιρεθούν σε διακριτές ομάδες (φυλές, ράτσες)

Οι κοινωνικές διαστρωματώσεις, ανομοιότητες και ανισότητες, υποστηρίζεται, αντανακλούν αυτές τις φυσιογνωμικές διαφορές

Αναγωγή διαφορετικών στάσεων, παρεκκλίνουσων συμπεριφορών και πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, σε έμφυτες βιολογικές προδιαθέσεις.

Ο ρατσισμός κατασκευάζεται κοινωνικά,
ωθούμενος από εγγενείς
ψυχολογικές συνιστώσες της
ανθρώπινης συμπεριφοράς (φόβος
του 'άλλου', ανασφάλεια ενώπιον
της διαφορετικότητας).

Συγκεκριμένες συνθήκες
καλλιεργούν ιδιαίτερες
προκαταλήψεις και οδηγούν σε
κοινωνικά προσδιορισμένες
μορφές διακρίσεων.

Κοινωνικός Δαρβινισμός: οι ικανότεροι επικρατούν

Βιολογικά προσδιορισμένη 'φυλετική' εξελικτική
διαδικασία που προεκτείνεται στο κοινωνικό επίπεδο.
Συγκεκριμένες 'φυλές' αναγνωρίζονται ως ανώτερες.

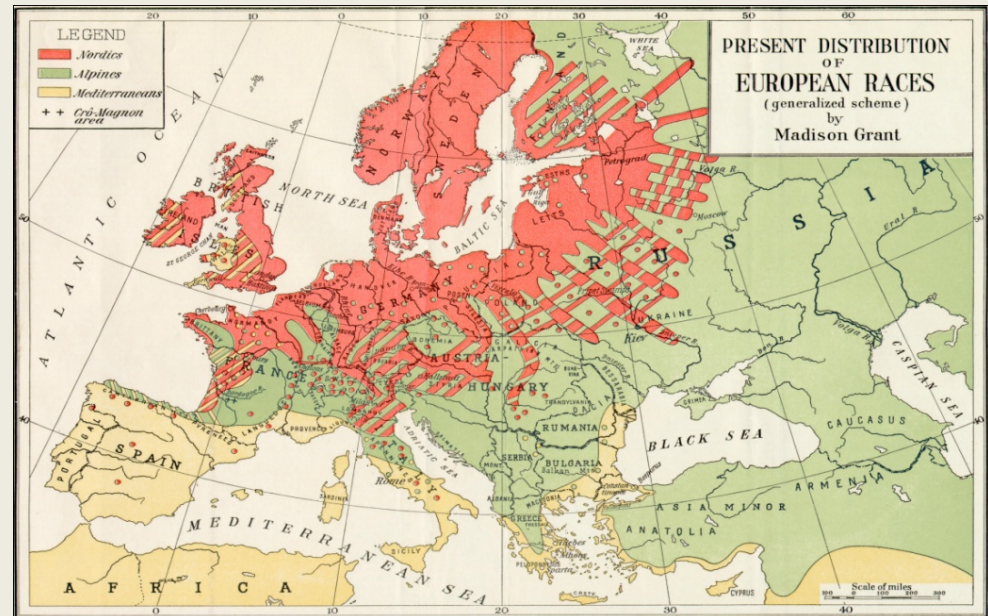
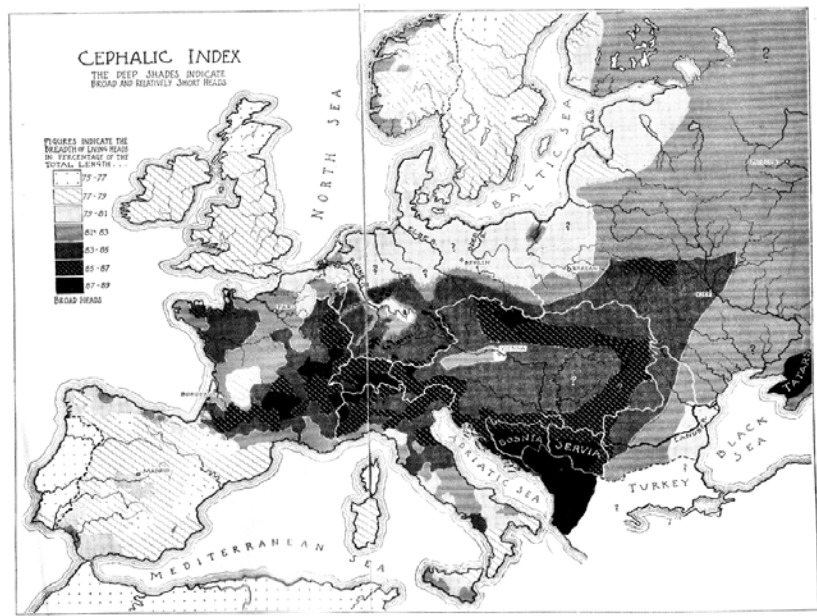
Φυλή :

Κοινωνική κατασκευή όπου ομάδες ατόμων
κατηγοριοποιούνται βάση φυσικών / βιολογικών
κριτηρίων.

Έθνος

- Πολιτισμικές ιδιαιτερότητες που ανάγονται σε δεσμούς αίματος (εκ γενετής...), 'ικανές' ξεχωρίσουν τις κοινωνικές ομάδες.

- Οι διαδικασίες εδραίωσης φαινομένων ρατσισμού στις δυτικές κοινωνίες λειτουργούν υπερτοπικά κ' έχουν τις ρίζες τους στο παρελθόν.
- Ενισχύονται από τη σύγχρονη μορφή του διεθνούς καταμερισμού εργασίας κ' επηρεάζουν τις σχέσεις ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες.

‘Φυλή’ και Χώρος: Ορατά και Αόρατα Τείχη

- Ο όρος ‘γκέτο’ χρησιμοποιείται για την περιγραφή μιας συγκεκριμένης αστικής περιοχής όπου η πλειοψηφία των κατοίκων της αποτελείται από ένα μειονοτικό πληθυσμό.
- Ταυτόχρονα, για να χαρακτηριστεί μια περιοχή ως γκέτο θα πρέπει η πλειοψηφία της μειονοτικής αυτής ομάδας να κατοικεί σε ανάλογα διαχωρισμένες περιοχές της πόλης.

Το πρώτο καταγεγραμμένο επίσημο γκέτο (ghetto) ήταν η εβραϊκή συνοικία της Βενετίας (1516)

Η θρησκευτική / ενδυματολογική ιδιαιτερότητα της Εβραϊκής κοινότητας, σε συνδυασμό με την επιτυχημένη συμμετοχή της στην εμπορική ανάπτυξη της πόλης καλλιέργησε αισθήματα φθόνου κ' μισαλλοδοξίας.

- ❑ Δια νόμου επιβολή χωρικού περιορισμού σε συγκεκριμένη περιοχή της Βενετίας (campo ghetto) η οποία επικοινωνούσε με την πόλη μέσω 2 γεφυρών.
- ❑ Απαγόρευση της κυκλοφορίας από τα μεσάνυκτα ως την αυγή για τρεις σχεδόν αιώνες (1516-1797).

Διαφορά ανάμεσα στα 'γκέτο' και στους 'θύλακες' (enclaves)

Στην περίπτωση όπου τμήμα μειονοτικής ομάδας εμφανίζει δείγμα υπεραντιπροσώπευσης σε μία περιοχή, η συγκέντρωση δεν είναι κατ' ανάγκη επιβαλλόμενη.

Ζητήματα πολιτισμικής ή και θρησκευτικής συνοχής.

Δείκτης Ανομοιότητας (index of dissimilarity) :

- ❑ Μετρά τη κατανομή δύο διαφορετικών ομάδων στο ίδιο υποσύστημα αστικών χωρικών ενοτήτων (γειτονιά, συνοικία, διαμέρισμα...).
- ❑ Με κλίμακα από 0-100 οι τιμές υπολογίζουν το % της πληθυσμιακής ομάδας που πρέπει να αλλάξει χώρο κατοικίας ούτως ώστε να αμβλυνθεί η δυσανάλογη συγκέντρωση της σε μια περιοχή.
- ❖ Χαμηλές ολικές τιμές δείχνουν μικρό διαχωρισμό.
- ❖ Η ευαισθησία / ακρίβεια με την οποία ο δείκτης υπολογίζει την ένταση του διαχωρισμού επηρεάζεται από τον προσδιορισμό των χωρικών ενοτήτων μέτρησης.

Apartheid ('διαχωρισμός')

Η θεσμική διάκριση του πληθυσμού της Ν. Αφρικής σε 4 κατηγορίες δερματικής απόχρωσης (Λευκοί, Μαύροι, Έγχρωμοι και Ινδοί) ακολουθήθηκε από σειρά νόμων που απαγόρευαν κάθε προσπάθεια ανάμιξης.

Από το 1949, απαγορεύτηκαν οι μικτοί γάμοι, καθιερώθηκε διαφορετικό αστυνομικό σώμα για κάθε φυλή, διαφορετικά μέσα μαζικής μεταφοράς, βιβλιοθήκες, κινηματογράφοι, θέατρα, παραλίες, ακόμα και νεκροταφεία και εκκλησίες

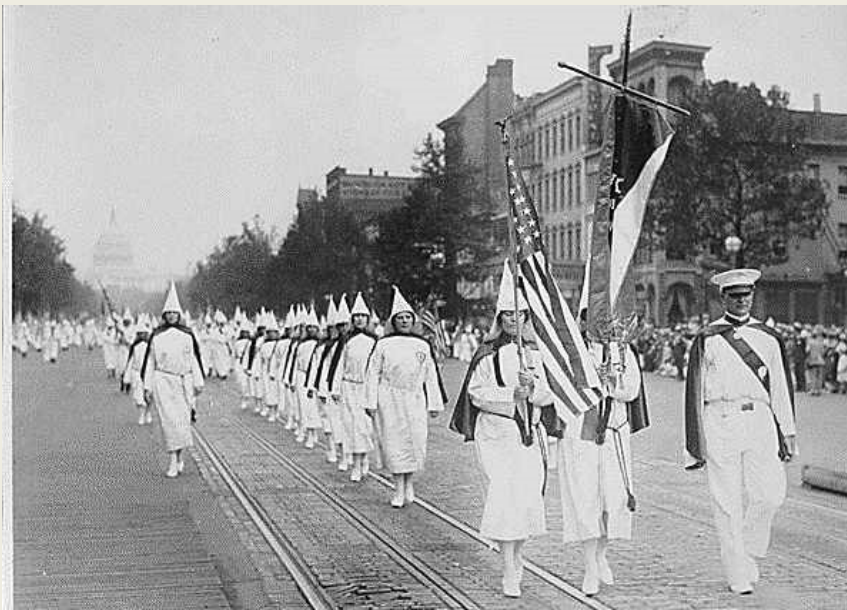

Η προσπάθεια δημιουργίας αποστάσεων ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες άγγιξε και το χάρτη της χώρας:

- ❑ Το 'Διάταγμα για τις Περιοχές των Ομάδων' (Group Areas Act - 1950) χώρισε κ' μετακίνησε τον πληθυσμό σε ομοιόχρωμες περιοχές.
- ❑ 'Διάταγμα των Αρχών του Μπαντού' (Bantu Authorities Act - 1951) κερμάτισε τη χώρα σε αυτόνομα κρατίδια με ομοιόχρωμο πληθυσμό.

Έκδηλες εξουσιαστικές σκοπιμότητες

- ❑ Οι μαύροι Νοτιο-Αφρικανοί, παρότι αποτελούσαν το 60% του πληθυσμού της χώρας, κατευθύνθηκαν σε 10 αυτόνομες 'πατρίδες' (Homelands) που αντιστοιχούσαν στο 13% της γης. Ταυτόχρονα, έχασαν τα πολιτικά τους δικαιώματα στις υπόλοιπες περιοχές.

Washington, D.C.,
(1928).

- Σήμερα ο όρος 'γκέτο' παραπέμπει σε συνοικίες μαύρου πληθυσμού στις πόλεις των ΗΠΑ.
- Ο βαθμός ανομοιότητας στις μεγάλες πόλεις των ΗΠΑ (1990) για τον μαύρο πληθυσμό έφτανε από το 70% - 91,7% (Massey and Denton, 1993).

Στεγαστικός Διαχωρισμός στη Β. Αμερική

- 17^{ος} κ' 18^{ος} αιώνας : 11 εκ. σκλάβοι έφτασαν στις ΗΠΑ για δουλειά στις φυτείες. Η δουλειά καταργήθηκε μετά τον εμφύλιο (μέσα 19^{ου} αιώνα).
- Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το 75% των Αφρικανών-Αμερικανών ζούσε σε αγροτικές περιοχές.
- Μέχρι το 1960 το ίδιο ποσοστό βρισκόταν στις πόλεις της Β. Αμερικής.

Δεκαετία 1930

Συγκρότηση Γκέτο

Τα γκέτο δημιουργήθηκαν από τακτικές αποκλεισμού :

- Συμφωνίες ιδιοκτητών ότι δεν θα πουλήσουν σε μαύρο πληθυσμό.
- Δημιουργία κοινοτικών ταμείων για την εξαγορά οικοπέδων ή κτιρίων προκειμένου να διατηρηθούν τα σύνορα που καθόριζε το χρώμα του δέρματος.
- Άσκηση τρομοκρατίας σε ομάδες που 'τόλμησαν' να εισχωρήσουν σε περιοχές λευκών.

[58 βομβιστικές επιθέσεις καταγράφηκαν στο Σικάγο σε σπίτια Αφρικανών-Αμερικανών μεταξύ 1917-21]

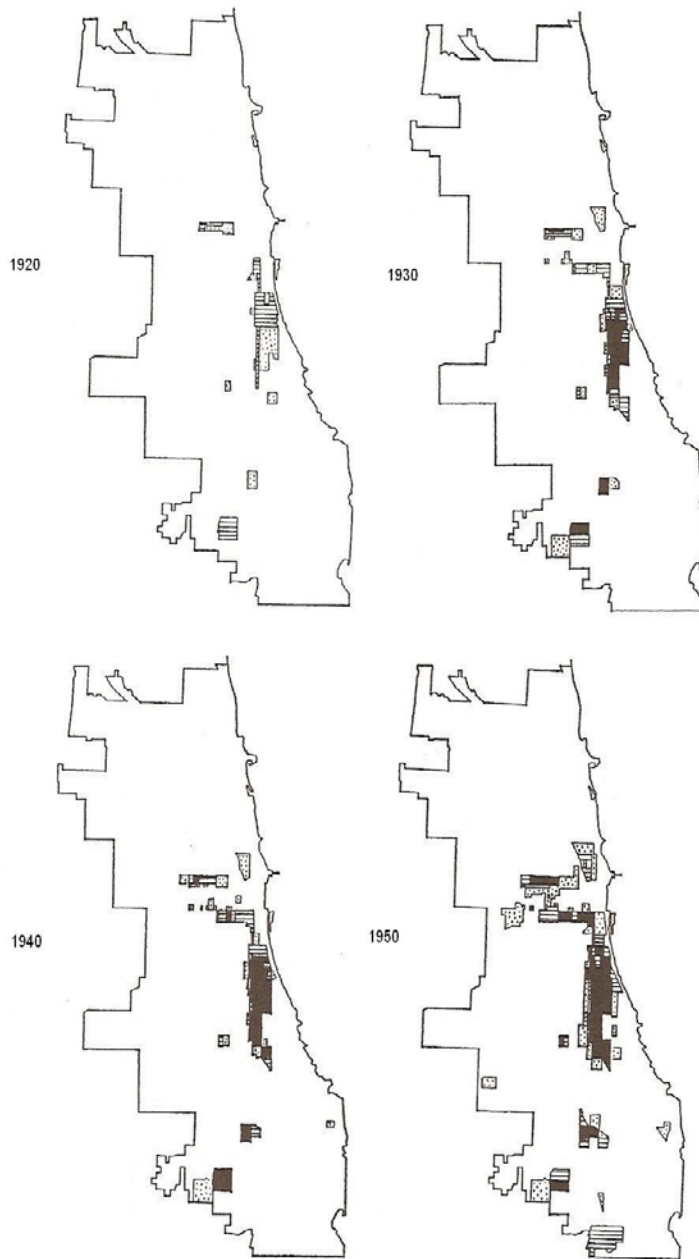
- **Επιχειρηματικές τακτικές ‘πανικού’ μεσιτικών γραφείων:**
Δίνοντας σπίτια σε οικογένειες μαύρων ‘εξανάγκαζαν’ τον λευκό πληθυσμό να πουλήσει σε χαμηλές τιμές από φόβο υποτίμησης της περιουσίας τους.

Ως σημείο αλλαγής (tipping point) έχει υπολογιστεί η αύξηση του μειονοτικού πληθυσμού μια περιοχής στο 30% του συνόλου.

Σικάγο 1941 – Γκέτο

Η δημιουργία γκέτο στο Σικάγο (1920-1950)

% Αφρικανών- Αμερικανών ανά διαμέρισμα	
■	90.0-100
▨	50.0-89.9
▩	10.0-49.9
□	0-9.9

Πηγή: (Duncan και Duncan, 1957,
στο Barke και Fuller, 2001: 104)

Αρνητικά χαρακτηριστικά στεγαστικού διαχωρισμού

- Αποτέλεσμα προσπάθειών περιχαράκωσης μειονοτικών ομάδων σε χαμηλότερου επιπέδου οικιστικές συνθήκες.
- Μειώνει τις συνδιαλλαγές ανάμεσα σε ομάδες και επηρεάζει τις δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης.
- Η χωρική συγκέντρωση των μη-ευνοημένων από την οικονομική σφαίρα δημιουργεί προϋποθέσεις κοινωνικής και πολιτισμικής απομόνωσης.

Η ματαιότητα των προσπαθειών κοινωνικής ανέλιξης:

- Αναπαράγει και πολλαπλασιάζει τριβές κ' εντάσεις.
- Καταξιώνει μια κουλτούρα αντίστασης ('υποκουλτούρα') που υποβαθμίζει τη σημασία της εργασίας / εκπαίδευσης,
- Ενισχύει συμπεριφορές αντίθετες / εχθρικές προς τις αξίες της οικονομικής καταξίωσης και της επιτυχίας.

Ο χωρικός διαχωρισμός υποστηρίζει τη διαδικασία συγκρότησης ετεροτήτων

Ο εξοβελισμός των Αφρικανών-Αμερικανών από τον συμβατικό κοινωνικό χώρο απορρέει από την 'απειλή' που η κυρίαρχη κοινωνική ομάδα αισθάνεται από την εγγύτητα με τους 'άλλους' (Sibley, 1995).

Το γκέτο στιγματίζεται ως μια περιοχή-πρόβλημα, και όχι ως μια περιοχή που οι κάτοικοί του έχουν προβλήματα.

Άλλες επιπτώσεις στεγαστικού διαχωρισμού

- Ο διαχωρισμός είναι τρόπος διαχείρισης της ‘διαφορετικότητας’.
- ‘Προστατεύει’ μέσω της άμυνας που σχηματίζει.
- Υποβοηθά την διατήρηση πολιτισμικών αξιών κ’ προτύπων, αλλά και τη θεσμική αντιπροσώπευση.
- Επιτρέπει σε ομάδες να διατηρήσουν την κοινωνική τους συνοχή και να διεκδικήσουν δικαιώματα.

Χωρική διαφοροποίηση :

κοινωνική, οικονομική κ’ πολιτισμική ομοιογένεια;

Ο δείκτης ανομοιότητας στις βόρειο-Αμερικανικές πόλεις είναι ιδιαίτερα υψηλός τόσο για τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα (85.8) όσο και για τις μεσαίες κατηγορίες του μαύρου πληθυσμού (83.2).